

БЕСТНИК
КЫРГЫЗСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. И. АРАБАЕВА

ЖАРҮЙСҮ
УНИВЕРСИТЕТИНИН
КЫРГЫЗ МАМАКЕТИНИ
И. АРАБАЕВ АТЫНДАҮ

Исх. № 123
Тарагы: 1
Кыргыз Республикасынын
Мамлекеттик Тарых Архивинин
Каталогунда

ISBN 1654-5611

И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ
МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИНИН
ЖАРЧЫСЫ

ЧЫГАРЫЛЫШЫ: 2 (2018)

Серия: педагогика жана психология

Педагогика илимдеринин доктору, профессор Калдыбаеванын Айчүрө к Токтополотовнанын 60 жылдык мааракесине карата «Заманбап педагогикалык билим берүүнүн жана илимдин теориялык жана методологиялык көйгөйлөрү» аттуу Эл аралык илимий-практикалык конференциясы (20-21 апрель)

II БӨЛҮК

Жарыяланган макалалардын бардыгы редакциянын көз карашын билдирбейт. Чыккан материалдар Улуттук Аттестация комиссиясы тарабынан илимий макала катары кабыл алынат.

Журнал Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинен каттоодон өткөн.

Журнал Кыргыз Республикасында жана КМШ өлкөлөрүндө таркатылат.

ISBN 1654-5611

Дареги: Бишкек шаары, Раззаков көчөсү, 51

Тел.: 32-31-91

ОсОО «Общества инвалидов Ырыс Принт» басмаканасында басылды

Башкы редакциялык коллегия:

1. Абдырахманов Т.А. – т.и.д., профессор, башкы редактор
2. Каниметов Э.Ж. – ф.и.к., доцент
3. Конурбаев Т.А. – психол.и.к., доцент

Редакциялык коллегиянын мүчөлөрү:

1. Калдыбаева А.Т. – п.и.д., профессор
2. Мусаев С.Ж. – ф.и.д., КР УИА мүчө -корр.
3. Алиев Ш.А. – п.и.д., профессор
4. Акиева Г.С. – п.и.д., профессор
5. Чоров М.Ж. – п.и.д., профессор
6. Панкова Т.В. – п.и.д., профессор
7. Токсонбаева Э.Т. – п.и.к., доцент

Педагогика сериясынын редакциялык коллегиясы:

1. Эсенгулова М.М. – п.и.к., доцент
2. Бектуров Т. М. – п.и.к., доцент
3. Иманкулова С.Э. – п.и.к., доцент
4. Пак С. Н. – п.и.к., доцент
5. Койлубаева Н.К. – п.и.к., доцент
6. Турсунова Э.Т. – ага окутуучу
7. Эргешов А. – окутуучу

Подпись _____ заверю _____
Ученый сотрудник _____
КГУ _____

39. Шамырканова Н.Б. Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча ишин уюштуруунун өзгөчөлүктөрү.....	196
40. Хасанова Г.Х. Особенности системы профессионального образования Узбекистана и Японии.....	200

СЕКЦИЯ 5

ПЕДАГОГИКАЛЫК КАДРЛАРДЫ ДАЯРДОО КӨЙГӨЙЛӨРҮ

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ

1. Абибаева Р.Ш., Умирбекова А.К. О подготовке учителя начальной школы в условиях обновления содержания образования в Республике Казахстан.....	204
2. Ажибаева А.Ж. К вопросу о создании структурно-содержательной модели управления качеством подготовки учителей начальной школы.....	210
3. Акиева Г.С. Повышение квалификации педагогических кадров как педагогическая проблема.....	216
4. Акматова Ч.А. Болочок мугалимдердин баарлашуу маданиятын калыптандыруу.....	219
5. Акматова Э.Д. Профессионально-личностное саморазвитие для профессионального роста педагога.....	225
6. Аликова А.М., Жуманова Г.Т. Формирование предметной компетенции будущих учителей математики.....	230
7. Алметов Н.Ш., Бекжанова С.Ж. Методологические инструментари подготовки будущего педагога-психолога к инновационной деятельности.....	238
8. Алметов Н.Ш., Булетова Л.А. Переход казахстанской школы на обновленное содержание образования: модернизация подготовки будущих педагогов.....	243
9. Аминова Б.И., Субанбекова К.А. Проблемы подготовки педагогических кадров.....	249
10. Ахмет Гунгер, Ауезов Б.Н. Инновационное обучение как форма деятельности в формировании профессиональной культуры будущих педагогов.....	256
11. Бабаев М.Д. Период адаптации – фундамент профессионального и личностного становления будущих учителей.....	263
12. Байсубанова А.К. Условия формирования коммуникативной толерантности в становлении профессиональных компетенций.....	269

Подпись _____ заверяю
 Ученый секретарь _____
 КТМ ИИЭ АН РБ

5. Сухомлинский В.А. Избранные педагогические сочинения в 3-х т. /А.В. Сухомлинский.- М: Педагогика -1979.-107 с.-112 с
6. Чередов И.М. Сельская школа [Текст] /И.М. Чередов. -Омск: изд,1989.- 45с.

БАШТАЛГЫЧ КЛАССТЫН ОКУУЧУЛАРЫНЫН ӨЗ АЛДЫНЧА ИШИН УЮШТУРУУНУН ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ

Шамырканова Н.Б. – И.Арабаев атындагы КМУнун аспиранты
Аннотация. Бул макалада башталгыч класстын окуучулары үчүн өз алдынча ишти уюштуруунун жана өз алдынчалуулукту өнүктүрүүнүн өзгөчөлүктөрү каралат.
Түйүндүү сөздөр: окуучу, өз алдынчалуулук, ишкердүүлүк, уюштуруу, башталгыч класс, окуу материалы, тапшырма, билим берүү, өнүктүрүү.

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Шамырканова Н.Б. – аспирантка КГУ им. И.Арабаева

Аннотация. В этой статье рассматриваются особенности развития самостоятельности и организация самостоятельной деятельности младших школьников.

Ключевые слова: ученик, самостоятельность, деятельность, организовать, начальный класс, учебные материалы, задание, образование, развитие.

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT ACTIVITY OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN

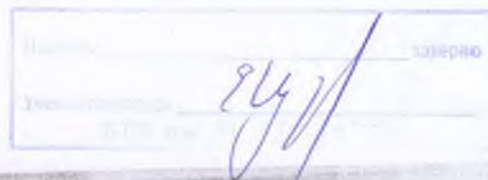
Shamyrganova N.B. - graduate student of KSU. I.Araabev

Abstract. This article examines the features of the development of independence and the organization of independent activity of junior schoolchildren.

Key words: pupil, independence, activity, organize, primary class, teaching materials, task, education, development.

Өз алдынча, демилгелүү жана чыгармачыл инсанды калыптандыруу дайыма билим берүүнүн негизги маселелеринин бири катары каралып келет. Өз алдынчалуулукту өнүктүрүү – мектептеги окутуунун бардык мезгилинде улантылган процесс. Качан окуучу окууга киргенде, анда өз алдынчалуулуктун алгачкы эбегелерү, андан кийин жөндөмдөр калыптанат. Окуучулардын өз алдынча ишкердүүлүгүнүн ыкмаларын калыптандыруу-азыркы билим берүүнүн актуалдуу маселелеринин бири, ал эми окуу материалынын үстүндө өз алдынча иштин ыкмаларын окуучуларга үйрөтүү ийгиликтүү окутуунун милдеттүү шарттарынан болуп саналат.

Окуучулардын өз алдынча ишкердүүлүгү алардын таанып билүүчүлүк жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүнүн зарыл шарттарынан болуп

эсептелет. Окуучулардагы өз алдынчалуулукту өнүктүрүүнү мектепте окутуунун алгачкы күндөрүнөн башташ керек, анткени кенже мектеп курагында өз алдынчалуулук, жоопкерчилик жана өзүн өзү текшерүүгө жөндөмдүүлүк сыяктуу инсандык сапаттардын түзүлүшү жүрөт.

Өз алдынча ишкердүүлүк деп, биз, мугалимдин тапшырмасы боюнча активдүүлүктү жана күжүрмөндүктү көрсөтүү менен окуу тапшырмаларын өз алдынча чечкен окуучунун ишкердүүлүгүн түшүнөбүз. Ошентип окуучулардын өз алдынча ишинин төмөндөгүдөй белгилерин бөлүп көрсөтүүгө болот:

- мугалимдин тапшырмасынын болушу;
- окуучулардын өз алдынчалуулугу;
- педагогдун түздөн-түз катышы жок тапшырманы аткаруу;
- активдүүлүк, окуучулардын акыл чымыркануусу.

Сабактагы өз алдынча ишкердүүлүктүн негизги максаты-окуучуларды ой жүгүртүүгө, окуу материалын анализдөөгө, жалпылоого жана өздөштүрүүгө үйрөтүү экендиги белгилүү.

Өз алдынча ишкердүүлүк ар түрдүү каражаттар менен калыптанат, алардын ичинен *өз алдынча иш* абдан кеңири тараганы болуп эсептелет. Көптөгөн окумуштуулар, педагогдор, психологдор жана методисттер өз алдынча ишти окуучулардын өз алдынча ишкердүүлүгүн уюштуруунун жана башкаруунун атайын педагогикалык каражаты аныкташат.

Башталгыч класста окутуу процессинде өз алдынча ишти окуучулардын аткаруусунун эффективдүүлүгү аны уюштуруунун, пландоонун, башкаруунун жана текшерүүнүн шарттарынан түздөн-түз көз каранды. Өз алдынча ишти уюштурууда тапшырманы өз учурунда жана ийгиликтүү аткаруу үчүн педагогикалык шарттарды түзүүгө багытталган педагог менен окуучулардын аракети болжолдонот. Мындай шарттарды түзүү мугалимден окуучулардын таанып билүүчүлүк ишкердүүлүгүн башкаруунун методдорунун педагогикалык-психологиялык спецификасы боюнча билимдерди, окуу ишкердүүлүгүнө ориентирлерди жана баалуулук түзүлүштөрдү, мотивдерди, максаттарды өз учурунда жана туура формулировкалоо жана трансформациялоо жөндөмүн талап кылат.

Башкача айтканда, окуучулардын өз алдынча ишкердүүлүгүн уюштуруу менен окутуучу төмөнкү суроолорго негиздүү жооп бере билиши керек:

-кандай гана окуу материалы болбосун, аны үйрөнүүдө өз алдынча ишти киргизүү качан максатка ылайыктуу;

-мүмкүн болгондордун ичинен өз алдынча иштин кандай конкреттүү тибин билимдерди өздөштүрүүнүн ар бир этабында тандоо жана колдонуу керек? Адабий окуу сабагында өз алдынча ишти уюштуруу жана өткөрүү өзгөчө мамилени талап кылат. Ошондуктан мугалимге сабактардын планын кылдат ойлоону, өз алдынча иштин мазмунун жана ордун, аны уюштуруунун формаларын жана методдорун аныктоо зарыл. Ушундай

кырдаалда гана окуучулардын өз алдынча иши аң-сезимдүү. Мында педагог иштин татаалдыгынын жана көлөмүнүн деңгээлин, аны аткаруудагы балдарда келип чыккан кыйынчылыктарды жана мүмкүн болгон каталарды алдын алышы керек. Ошондой эле Адабий окуу сабагында өз алдынча ишти уюштурууда окуучуларга *көзөмөл жүргүзүүнү* жана *жардам көрсөтүүнү* ойлоону керек.

Эреже катары, мугалимдер окуу материалын текшерүү жана бекемдөө процессинде өз алдынча ишти колдонушат, бирок алар репродуктивдүү деңгээлде тапшырманы формулировкалашат. Е.И.Тупичкина менен И.В.Крючкова өздөрүнүн изилдөөлөрүндө кээде мугалимдер ар кандай дидактикалык максаттар менен окуучулардын өз алдынча ишкердүүлүгүн уюштуруунун мүмкүнчүлүгү жөнүндө унутуп калышат деп белгилешет. Алар өз алдынча ишти жүргүзүүнүн төмөндөгү максаттарын белгилөөгө аракет жасашкан:

- окуучулардын билимдерин актуалдаштыруу;
- жаңы билимдерди үйрөнүү;
- окуучулардын билимдерин жана жөндөмдөрүн бекемдөө жана кайталоо;
- окуучулардын билимдерин жана жөндөмдөрүн текшерүү.

Өз алдынча иштин татаалдыгынын деңгээли жөнүндө айтып жатып, ал өтө эле жөнөкөй, окуучулардын акыл жөндөмдүүлүктөрүнүн өнүгүшүнүн деңгээлинен төмөн болбошуна көңүл бурабыз. Өз алдынча иштин кыйынчылыктарынын акырындап өсүшү негизинен үч багытта жасалат:

- тапшырмалардын көлөмүн жана окуучулардын өз алдынча ишин узактыгын көбөйтүү жолу менен;
- тапшырманын мазмунун татаалдаштыруу жолу менен;
- көрсөтмө берүүнүн ыкмаларын жана мугалим тарабынан жардамдын көлөмүн акырындап азайтуу жолу менен.

Ошентип, окуучулардын өз алдынча иштеринин эффективдүүлүгү өз алдынча ишти уюштурууну жана пландонуу, башкарууну жана текшерүүнү камсыздаган шарттардан түздөн түз көз каранды. Бул бирдиктүү окуу-тарбия процессинде окуучулардын окуу ишкердүүлүгүн кыйыр башкаруунун методдорун жана алардын аң-сезимдүү өзүн өзү уюштуруунун ыкмаларына ээ болуудагы башкаруунун методдорун колдонууга мүмкүндүк берет. Мындай шарттарды түзүү окуучулардын таанып билүүчүлүк ишкердүүлүгүн башкаруунун түз жана кыйыр методдорунун педагогикалык-психологиялык спецификасы боюнча билимдерди, ар кандай өз алдынча иштерди окуучулардын аткаруусунда окуу ишкердүүлүгүнө ориентирлерди жана баалуулук түзүлүштөрдү, мотивдерди, максаттарды өз учурунда жана туура формулировкалоо жана трансформациялоо жөндөмүн талап кылат.

Мындан сырткары, билимдерди өздөштүрүү процессинде өз алдынча ишти өз учурунда жана ырааттуу киргизүүнүн талаптарын ишке ашыруудагы мугалимдин жөндөмү маанилүү болуп саналат.

Башкача айтканда, окуучулардын өз алдынча ишин уюштуруу менен мугалим төмөндөгү суроолорго негиздүү жооп бериши керек:

– окуу материалын үйрөнүүдө өз алдынча ишти качан максатка ылайыктуу киргизүү керек;

– мүмкүн болгондордун ичинен өз алдынча иштин кайсы конкреттүү тибин билимдердин ар бир этабында тандап алуу жана колдонуу керек.

Мындан сырткары, өз алдынча ишти уюштуруунун жана өткөрүүнүн методикасы акырындык менен, катуу регламенттелген, бирдиктүү системадагы өз алдынча ишти, алардын жеке-дидактикалык максаттарга, берилген таанып билүүчүлүк тапшырмалардын типтерине карата өзгөрүшүн, алардын татаалдык жана кыйынчылык даражасын эске алышы эк. Окутуунун ар кандай этаптарындагы мындай өзгөрүүлөр окуучулардын интеллектуалдык мүмкүнчүлүктөрүнүн өнүгүшүнө, келечекте үзгүлтүксүз өзүнө өзү билим берүүгө аларды даярдоого жардам берет.

Адабияттар:

1. Костромина С.Н., Нагаева Л.Г. Как преодолеть трудности а обучении чтению С.Н.Костромина. - М.: Ось-89, 2006. - 240с.
2. Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроках. – М., 1991/
3. Нильсон О.А. Теория и практика самостоятельной работы учащихся. – Таллин, 1996.
4. Гончарова, Е.Л. Ранние этапы становления читательской деятельности при норме и при отклонениях в развитии: автореф. дис. доктора псих. наук: 19.00.10 / Гончарова Елена Львовна. – М.: 2009.
5. Ефросинина, Л.А. Литературное чтение: 3 класс: рабочая тетрадь №2/ Л.А. Ефросинина. – М.: Вентана-Граф, 2012.
6. Примерные программы по учебным предметам. Начальная школа. В 2 ч. Ч.1.– М.: Просвещение, 2011.

ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ УЗБЕКИСТАНА И ЯПОНИИ

Хасанова Г.Х. – Андижанский государственный университет

